

คอลัมน์ “หอคอยส่องโลก”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 19-25 พฤษภาคม 2540

ผู้ทรงอิทธิพล

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

ผมได้ยินคำว่า “ผู้ทรงอิทธิพล” และคำว่า “ผู้กว้างขวาง” ตั้งแต่ยังเด็ก คำทั้งสองมีนัยในทางลบในยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพราะหมายถึงนักเลงหัวไม้ มือปืน และอาชญากร จอมพลสฤษดิ์มีนโยบายปราบปรามและจับกุม ‘ผู้กว้างขวาง’ เหล่านี้ เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม แต่คำทั้งสองนี้ก็ยังมีนัยทางการเมืองด้วย ในช่วงปลายทศวรรษ 2490 กลุ่มชอຍราชครูและกลุ่มสี่เสาเทเวศร์แย่งชิงอำนาจอย่างเอาเป็นเอาตาย โดยที่ผู้นำกลุ่มชอຍราชครูถูกกล่าวหาว่าเลี้ยงดู ‘ผู้กว้างขวาง’ เพื่อใช้มาตรการปรบปรนทางการเมือง การปราบปรามและจับกุม ‘ผู้กว้างขวาง’ ในยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์จึงเป็นการตัดมือตัดตีนกลุ่มชอຍราชครูด้วย โดยที่เหลือจอมพลสฤษดิ์เป็น ‘ผู้กว้างขวาง’ แต่เพียงผู้เดียว

ในทัศนะของผม คำว่า “ผู้กว้างขวาง” มีนัยทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง เพราะสะท้อนให้เห็นระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในสังคมไทย คนที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้นำกลุ่ม ‘ผู้กว้างขวาง’ ได้นั้นจำเป็นต้องมีสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่กว้างขวางด้วย ในขณะที่คำว่า “ผู้ทรงอิทธิพล” หมายนัยทางวัฒนธรรมในสังคมไทยไม่

แท้ที่จริงแล้ว “อิทธิพล” อาจมีความหมายในทางบวกหรือทางลบก็ได้ แต่เป็นเพราะบริบททางการเมืองในยุครัฐบาลสฤษดิ์ ทำให้ ‘ผู้ทรงอิทธิพล’ มีนัยในทางลบ

นิตยสาร *Time* เริ่มจัดอันดับผู้ทรงอิทธิพล 25 คนในสังคมอเมริกันตั้งแต่ปี 2539 และมีการจัดอันดับต่อมาในปี 2540 ผมติดตามการจัดอันดับนี้ด้วยความสนใจยิ่ง เพราะนอกจากจะได้รับทราบเรื่องราวของบุคคลที่มีบทบาทในด้านต่างๆ ในสังคมอเมริกันแล้วยังช่วยให้เข้าใจความคิดพื้นฐานและวิถีทัศน์ของผู้จัดอันดับอีกด้วย

ผมนำรายชื่อผู้ทรงอิทธิพลในสังคมอเมริกันในปี 2539 และ 2540 ตามการจัดอันดับของนิตยสาร *Time* มาจัดกลุ่มเสียใหม่ ดังรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1 และพบลักษณะเด่นอย่างน้อย 5 ประการ คือ

ประการแรก อิทธิพลมิได้แปลว่าอำนาจ ผู้มีอิทธิพลจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจ และผู้มีอำนาจอาจไม่มีอิทธิพลในสังคมก็ได้ นักการเมืองที่ติดอันดับผู้ทรงอิทธิพลจึงมีไม่มาก โดยมีเพียง 1 คนในปี 2539 และเพิ่มเป็น 3 คนในปี 2540 นักการเมืองที่ติดอันดับผู้ทรงอิทธิพลเหล่านี้มักจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและในการตรากฎหมาย

ประการที่สอง นักวิชาการเป็นอาชีพที่สามารถมีอิทธิพลในสังคมได้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และพัฒนาการของสังคม ศาสตราจารย์เอ็ดเวิร์ด วิตเต็น (Edward Witten) เป็นผู้พัฒนา Superstring Theory ซึ่งทำให้โฉมหน้าของวิชาฟิสิกส์แปรเปลี่ยนไปในอนาคต ศาสตราจารย์เอ็ดเวิร์ด วิลสัน (Edward O. Wilson) เป็นผู้บุกเบิกสาขาวิชา Sociobiology นอกจากนี้จะมีผลงานดีเด่นที่อ่านกันในหอคดียางข้างแล้ว ยังเขียนหนังสือวิทยาศาสตร์ให้ชาวบ้านอ่าน จนได้รับรางวัล Pulitzer Prize ถึงสองเล่ม ศาสตราจารย์แคโรล กิลลิแกน (Carol Gilligan) ในฐานะนักจิตวิทยา นำเสนองานวิชาการนานับทศวรรษเพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างอันละเอียดอ่อนระหว่างบุรุษกับสตรี ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่แตกต่างกันมิได้มีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษาและการอบรมบ่มนิสัยเท่านั้น หากยังมีนัยอันกว้างไกล แม้แต่การรักษาโรคภัยไข้เจ็บดังเช่นโรคหัวใจ มิอาจกระทำโดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างบุรุษกับสตรีอีกต่อไป นักสังคมศาสตร์และนักมนุษยศาสตร์ก็อาจมีอิทธิพลในสังคมได้ หากมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการศึกษาและโลกทรรศน์ในการมองปัญหา ศาสตราจารย์พอล โรเมอร์ (Paul Romer) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ผู้พัฒนา New Growth Theory ซึ่งให้ความสำคัญแก่ Knowledge Industries ในการก่อให้เกิด Idea-driven Growth ศาสตราจารย์เฮนรี หลุยส์ เกตส์ จูเนียร์ (Henry Louis Gates, Jr.) มีบทบาทในการพัฒนา Afro-American Studies จนกลายเป็นสาขาวิชาสำคัญ และเป็นบรรณาธิการผู้จัดทำ Encyclopedia Africana ในอดีตและปัจจุบัน โลกมีแต่สารานุกรมของคนขาว ในอนาคตโลกจะมีสารานุกรมของคนผิวดำ

ศาสตราจารย์วิลเลียม จูเลียส วิลสัน (William Julius Wilson) เป็นผู้สนใจศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกา โดยที่ต่อมาเสนอบทวิเคราะห์ว่าด้วยชนตํ่าชั้น (The Underclass) ซึ่งยังผลให้มีการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในการมองปัญหา ศาสตราจารย์วิลสันชี้ให้เห็นว่า การดำรงอยู่ของชนตํ่าชั้นมิได้เป็นผลจากลัทธิเหยียดผิว (Race Discrimination) ดังข้ออ้างของฝ่ายเสรีนิยม และมีได้เป็นผลจากความบกพร่องทางวัฒนธรรม (Cultural Deficiencies) และการพึ่งพิงเงินสวัสดิการจากรัฐ ดังข้อกล่าวหาของฝ่ายอนุรักษนิยม หากแต่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมเศรษฐกิจโลก ซึ่งโยกย้ายโรงงานออกจากใจกลางเมืองใหญ่ อันเป็นเหตุให้คนยากจนในเมืองไม่มีงานทำ

ประการที่สาม นายทุนและนักธุรกิจเป็นกลุ่มคนที่สามารถมีอิทธิพลในสังคมได้ แต่อิทธิพลมิได้ขึ้นอยู่กับกำไรในการประกอบการ วิสัยทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะวิสัยทัศน์ของนายทุนและนักธุรกิจจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่ชัดเจนในกรณีนี้ ก็คือ จิม คลาร์ก (Jim Clark) ผู้บริหาร Netscape Communications Inc. ผู้ผลักดันให้มี World Wide Web ซึ่งมีผลในการเปลี่ยนแปลงระบบการสื่อสารของมนุษย์อย่างมหาศาล

ประการที่สี่ ในบรรดาธุรกิจทั้งปวง นิตยสาร *Time* ให้ความสำคัญกับธุรกิจวัฒนธรรม (Cultural business) มากเป็นพิเศษ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเติบโตของกลุ่มทุนวัฒนธรรม อีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะธุรกิจวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อชีวิตและการดำรงชีวิตของประชาชนโดยตรง ในบรรดาผู้ติดอันดับผู้ทรงอิทธิพลที่มาจากธุรกิจวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ฉีกตัวออกไปจากกระแสหลัก ดังเช่นโรเบิร์ต เร็ดฟอร์ด (Robert Redford) ดาราและผู้อำนวยความสะดวกสร้าง ภาพยนตร์ผู้ผลักดันให้มี Sundance Film Festival เพื่อส่งเสริมผู้สร้างภาพยนตร์อิสระ ฮาร์วีย์ ไวน์สไตน์ (Harvey Weinstein) ประธาน Miramax Films บริษัทภาพยนตร์เล็กๆที่สามารถผงาดขึ้นมาแข่งกับยักษ์ใหญ่ในอุตสาหกรรมนี้ และโรเบิร์ต เอิร์ล (Robert Earl) ผู้บริหาร Planet Hollywood ซึ่งกำลังขยายสาขาไปทั่วโลก

ประการที่ห้า ผู้ทรงอิทธิพลในสังคมอเมริกันตามการจัดอันดับของนิตยสาร *Time* มีภูมิหลังที่พหุอันหลากหลาย ไม่จำเพาะแต่นักการเมือง นักวิชาการ และนักธุรกิจ หากยังครอบคลุมถึงผู้นำวงการบันเทิง สื่อสารมวลชน นักเขียน ศิลปิน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำขบวนการประชาชน ที่ปรึกษาธุรกิจและการเมือง นักกีฬา และผู้ประกอบการสาธารณประโยชน์ ข้อที่น่าสังเกตก็คือ การจัดอันดับพยายามสลัดหลุดจากข้อจำกัดของกรอบ ดังเช่นมาร์ธา สจ๊วต (Martha Stewart) ราชนี How-To ตัวการ์ตูน Dilbert และแอนดรูว์ เวล (Andrew Weil) ผู้เผยแพร่ Alternative Medicine

ตารางที่ 1

บุคคลที่ทรงอิทธิพลที่สุดในสหรัฐอเมริกา 25 คน
ตามการจัดอันดับของนิตยสาร Time

ปี 2539	ปี 2540
<p>ก. <u>นักการเมือง</u></p> <p>1. Al Gore รองประธานาธิบดี</p>	<p>ก. <u>นักการเมือง</u></p> <p>1. Madeleine Albright รมต. ต่างประเทศ</p> <p>2. Robert Rubin รมต. การคลัง</p> <p>3. John McCain วุฒิสมาชิกจากมลรัฐอริโซนา</p>
<p>ข. <u>นักวิชาการ</u></p> <p>2. E.O. Wilson ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด นักชีววิทยา</p> <p>3. Edward Witten ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน นักฟิสิกส์</p> <p>4. William Julius Wilson ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยชิคาโก นักสังคมวิทยา</p> <p>5. Carol Gilligan ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด นักจิตวิทยา</p>	<p>ข. <u>นักวิชาการ</u></p> <p>4. Paul Romer ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด นักเศรษฐศาสตร์</p> <p>5. Henry Louis Gates, Jr. ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด Afro-American Studies</p>
<p>ค. <u>นักธุรกิจ</u></p> <p>6. Jim Clark ผู้บริหาร Netscape</p> <p>7. Richard Scott ผู้ประกอบการธุรกิจโรงพยาบาล</p> <p>8. Phil Knight ผู้บริหาร Nike</p> <p>9. Patty Stonesifer นักบริหารธุรกิจ</p>	<p>ค. <u>นักธุรกิจ</u></p> <p>6. Michael Price ผู้จัดการกองทุนรวม</p> <p>7. Kim Polese Web Entrepreneur</p>

ปี 2539	ปี 2540
<p>ง. <u>ผู้ประกอบการธุรกิจวัฒนธรรม</u></p> <p>10. Calvin Klein ผู้ประกอบการแฟชั่น</p> <p>11. Robert Redford ดาราและผู้สร้างภาพยนตร์</p> <p>จ. <u>ผู้นำวงการบันเทิง</u></p> <p>12. Oprah Winfrey นักจัดรายการโทรทัศน์</p> <p>13. Jerry Seinfeld นักแสดงตลก</p> <p>14. Courtney Love นักร้อง</p> <p>15. Wynton Marsalis นักดนตรี</p> <p>ฉ. <u>ผู้นำวงการสื่อสารมวลชน</u></p> <p>16. Geraldine Laybourne ผู้บริหารเครือข่ายโทรทัศน์ สำหรับเด็ก Nickelodeon</p> <p>ช. <u>นักเขียนและศิลปิน</u></p> <p>17. Toni Morrison นักเขียนนวนิยาย</p> <p>18. Frank O. Gehry สถาปนิก</p>	<p>ง. <u>ผู้ประกอบการธุรกิจวัฒนธรรม</u></p> <p>8. Robert Earl ผู้บริหาร Planet Hollywood</p> <p>9. Harvey Weinstein นายทุนภาพยนตร์</p> <p>10. Lisa Schultz เจ้าของร้านแฟชั่น</p> <p>จ. <u>ผู้นำวงการบันเทิง</u></p> <p>11. Trent Reznor นักดนตรี Industrial Rocker</p> <p>12. Babyface Edmonds นักดนตรี</p> <p>13. Chris Carter ผู้สร้างภาพยนตร์ The X-File</p> <p>14. Rosie O'Donnell นักจัดรายการโทรทัศน์</p> <p>ฉ. <u>ผู้นำวงการสื่อมวลชน</u></p> <p>15. Steve Coz บรรณาธิการ National Enquirer</p> <p>16. Don Imus นักจัดรายการวิทยุ</p> <p>17. Dilbert ตัวการ์ตูน</p> <p>ช. <u>นักเขียนและศิลปิน</u></p> <p>18. Marcia Angell นักเขียนเรื่องวิทยาศาสตร์</p>

ปี 2539	ปี 2540
<p>ซ. เบ็ตต์เตลด์</p> <p>19. Louis Farrakhan ผู้นำมุสลิม</p> <p>20. William Bennett ผู้นำขบวนการอนุรักษ์นิยม</p> <p>21. Sandra Day O' Connor ผู้พิพากษาศาลฎีกา</p> <p>22. Stephen Covey นักฝึกอบรม</p> <p>23. Michael Hammer ที่ปรึกษาการบริหารธุรกิจ</p> <p>24. Dick Morris ที่ปรึกษาการเมือง</p> <p>25. Martha Stewart ราชินี How to</p>	<p>ซ. เบ็ตต์เตลด์</p> <p>19. Robert Thurman นักเผยแพร่ศาสนาพุทธ</p> <p>20. Richard Scaife ผู้นำขบวนการอนุรักษ์นิยม</p> <p>21. Bonnie Campbell นักกฎหมายเพื่อสังคม</p> <p>22. Tiger Woods นักเล่นกอล์ฟอาชีพ</p> <p>23. George Soros เศรษฐีใจบุญ</p> <p>24. Colin Powell นักประธาตงเคราะห</p> <p>25. Andrew Weil ผู้เผยแพร่ Alternative Medicine</p>

- ที่มา
1. การจัดอันดับปี 2539 จาก *Time* (June 7, 1996)
 2. การจัดอันดับปี 2540 จาก *Time* (April 21, 1997)